

**εικόνες από μία
νεοφιλελεύθερη πόλη:**

το κράτος, η επιτήρηση κι
ο κοινωνικός έλεγχος

roy coleman

Η εργασία «εικόνες μιας νεοφιλελεύθερης πόλης: το κράτος, η επιτήρηση κι ο έλεγχος» είναι δουλειά του roy coleman, από το πανεπιστήμιο John Moore, στην πόλη Liverpool.

Η συγκεκριμένη μετάφραση είναι επιλογή κάποιων θεματικών απ' αυτή την εργασία, με αφορμή την εκδήλωση 2 ημερών ενάντια στα έργα ανάπλασης, ανάπτυξης, αξιοποίησης στις περιοχές Κερατσινίου & Δραπετσώνας, από το ΠΕΣΑΛΤΟ.

Ο Smith (1996: 230-232) χαρακτήρισε τη σταυροφορία για «ένα νέο αστικό τοπίο», που έλαβε χώρα στα τέλη του εικοστού αιώνα, ως συναφή με την Άγρια Δύση της Αμερικής του δέκατου ένατου αιώνα. Τα τελευταία δέκα χρόνια, όχι μόνο στη Βόρεια Αμερική αλλά επίσης και στην Ευρώπη, η επέκταση των ορίων του αστικού τοπίου -οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά- έχει ενεργοποιήσει ισχυρές αστικές συμμαχίες με σκοπό την ανάκτηση -τόσο ιδεολογικά όσο και υλικά- του αστικού τοπίου από τα εμφανή και τα συμβολικά στοιχεία του αστικού εκφυλισμού. Το σχέδιο της αστικής αποκατάστασης δεν είναι αμερόληπτο αλλά έχει σχηματιστεί μέσω μίας νεοφιλελεύθερης πολιτικής που τάσσεται κατά της κοινωνικής πρόνοιας και που προωθεί μία ιδεολογία πάνω στην ατομική ευθύνη, μέσα σε ένα κλίμα ηθικής αδιαφορίας στις ολοένα και περισσότερο ορατές ανισότητες. Αυτές οι ιδεολογικές μετατοπίσεις τροφοδοτούνται από -και ενώνονται με- έναν εξελισσόμενο σχηματισμό μίας συνολικότερης κατάστασης η οποία μοιάζει με έναν ταχέως κινούμενο στόχο (Hay 1996:3) και η οποία στερείται, σε μεγάλο βαθμό, μίας εγκληματολογικής ανάλυσης. Το αντικείμενο της μελέτης του άρθρου αυτού, είναι ότι οι παράγοντες και οι υπηρεσίες του νεοφιλελεύθερου κράτους θέτουν τα όρια και τις δυνατότητες του νέου αστικού τοπίου ενώ ταυτόχρονα εμπλέκονται σε ένα σχέδιο κοινωνικού ελέγχου, ο οποίος θα επιφέρει μεγαλεπήβολες συνέπειες για το πώς αντιλαμβανόμαστε τις έννοιες του δημόσιου χώρου, της κοινωνικής δικαιοσύνης και των παραμέτρων της κρατικής εξουσίας.

Νεοφιλελεύθερα Κράτη και Χώροι

Στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις ΗΠΑ, με αφετηρία τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η προσέγγιση για τη δημιουργία συνεργασιών πάνω στη διαχείριση του αστικού τοπίου και την οικονομία θεμελιώθηκε μέσω της διακήρυξης των θέσεων της Νεοδεξιάς. Μέσα σε 20 χρόνια, οι θέσεις αυτές έχουν εγκαθιδρύσει μία συγκεκριμένη μορφή παγκόσμιας κοινωνικο-οικονομικής αναδιάρθρωσης (Tombs and Whyte 2003) και έχουν προάγει την ηγεμονία μιας νεοφιλελεύθερης στρατηγικής εμπορευματοποίησης, ανάδειξης της ατομικής ευθύνης (σε αντιδιαστολή με την κρατική) και επιχειρηματικότητας. Μέσα στο πλαίσιο του εθνικού και του διεθνούς ανταγωνισμού για επενδύσεις, η διαχείριση των πόλεων στη Βόρεια Αμερική και το Ηνωμένο Βασίλειο έχει οδηγήσει στην σφυρηλάτηση θεσμικών συμμαχιών και συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, προκειμένου να ενδυναμωθεί η θεσμική βάση και η πολιτική βιωσιμότητα του κράτους, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Στην ανάλυσή τους πάνω στις αμερικανικές πόλεις, οι Logan και Molotch (1987) περιέγραψαν το σύγχρονο αστικό καθεστώς ως σχεδιασμένο στην κατεύθυνση της οικοδόμησης μίας «μηχανής ανάπτυξης», η οποία, πέρα από την οικοδόμηση του κράτους, έχει αναδιατάξει τις ανισότητες μεταξύ και εντός των πόλεων. Στο εσωτερικό μίας τέτοιας μηχανής ανάπτυξης:

... οι τοπικοί παράγοντες συνδέουν τα τοπικά δεδομένα με τα διεθνή συμφέροντα, κάνοντας τα τοπία ασφαλή για ανάπτυξη. ... Η ηθική της ανάπτυξης διεισδύει σχεδόν σε όλες τις πλευρές της τοπικής ζωής, συμπεριλαμβάνοντας το πολιτικό σύστημα, την ατζέντα της οικονομικής ανάπτυξης, ακόμα και πολιτιστικές οργανώσεις (Logan και Molotch 1987: 13).

Η τοπική πολιτική της ανάπτυξης έχει, συνεπώς, οδηγήσει σε μία αναδιοργάνωση των ορίων μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων συμφερόντων, «καταλήγοντας σε έναν οξυμμένο έλεγχο της πολιτείας από μια νέα μπουρζουαζία και από νέα ιδιοκτησιακά συμφέροντα, πίσω από τα οποία βρίσκονται σχεδόν εξ ολοκλήρου επιχειρηματίες» (Hall και Hubbard 1996: 155). Η ηθική της ανάπτυξης (ή το επιχειρηματικό ήθος) αποτελεί, ευρέως αλλά και άνισα, το θεμέλιο της μετεξέλιξης του κρατικού σχηματισμού, κάτι που στη Μεγάλη Βρετανία είναι κατ' ευφημισμόν γνωστό με την επίσημη ονομασία της συνεργασίας. Το νεοφιλελεύθερο κράτος έχει αναπτυχθεί μέσω της έννοιας της συνεργασίας.

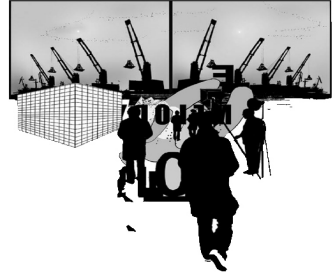
Το κράτος, αντί να οριοθετηθεί μέσα σε μία ανάλυση, μπορεί να γίνει αντιληπτό ως το κομμάτι εκείνο ενός νεοφιλελεύθερου σχεδίου εξουσίας, που «διαρκώς επιδιώκει συμφωνίες για το μοίρασμα της εξουσίας, οι οποίες του δίνουν τη δυνατότητα να παραμένει ένα ενεργό κέντρο, άρα να είναι ένα «καταλυτικό» κράτος (Weiss 1997: 26). Επιπλέον, «ο νεοφιλελευθερισμός εκφράζει ένα σύνθετο, πολύπλευρο σχέδιο κοινωνικού-χωρικού μετασχηματισμού: περικλείει όχι μόνο το ουτοπικό όραμα ενός πλήρως εμπορευματοποιημένου μοντέλου κοινωνικής ζωής, αλλά επίσης ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα θεσμικών αλλαγών μέσω του οποίου πρόκειται να αναδειχθεί η ανεμπόδιστη κυριαρχία του κεφαλαίου (Brenner και Theodore 2002: 363). Η επίδραση του νεοφιλελευθερισμού επάνω στο σχηματισμό του αστικού τοπίου μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία διαδικασία «δημιουργικής καταστροφής». Εκτός από το να καταστρέφει δομές που αφορούν στην κοινωνική πρόνοια, στον έλεγχο της δημοσιονομικής και νομισματικής κερδοσκοπίας, σε στοχευμένες δημόσιες χρηματοδοτήσεις και σε συγκεκριμένα δικαιώματα και κοινωνικές παροχές, ο νεοφιλελευθερισμός έχει παρουσιάσει και «στιγμές δημιουργίας», συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ζωνών ελεύθερων συναλλαγών, ιδιωτικοποιημένων χώρων κατανάλωσης για τους υψηλόμισθους, της εξαπόλυσης πρωτοβουλιών μηδενικής ανοχής και στοχευμένης επιτήρησης, καθώς επίσης και της ανάπτυξης ισχυρών και ύπουλων θεωριών, με στόχο την ανάπλαση των πόλεων στα πλαίσια μίας αναγεννησιακής ορολογίας (Brenner και Theodore 2002: 363-372). Μία σημαντική συνιστώσα αυτών των νεοφιλελεύθερων στρατηγικών είναι η δημιουργία και οι χρήσεις των Business Improvement Districts (BIDS – Εταιρίες Τοπικής Ανάπτυξης), πολύ καταφανείς στις ΗΠΑ και πλέον στο Ηνωμένο Βασίλειο. Σε αντάλλαγμα για την καταβολή ετήσιων συνεισφορών, δίνεται η δυνατότητα στους ιδιοκτήτες χώρων με εμπορευματική χρήση να χρηματοδοτήσουν έναν ιδιωτικό φορέα επιφορτισμένο με τη δια-

χείριση των αστικών κέντρων. Στο πλαίσιο των συνεργασιών με τις BIDS, η καθαρότητα των δρόμων μετατρέπεται σε μία πολυσυλλεκτική κατηγορία, στην οποία συγχωνεύονται τα προβλήματα του μάρκετινγκ, οι περιβαλλοντικές βελτιώσεις και η ασφάλεια των δρόμων. Οι BIDS αποτελούν φορείς που δεν υπόκεινται σε δημόσιο έλεγχο και οι οποίοι δημιουργήθηκαν για να αστυνομεύουν και να επιτηρούν τα συντρίμια των νεοφιλελεύθερων οραμάτων για τα αστικά τοπία – απορρίμματα, γκράφιτι, άστεγοι και παράνομες συναλλαγές του δρόμου. Όπως και οι προηγούμενες ενσαρκώσεις της κρατικής εξουσίας, οι νεοφιλελεύθερες στρατηγικές κυριαρχίας εμπεριέχουν την εφαρμογή εκείνων των διοικητικών μεθόδων που φαίνεται να προσφέρουν τη συνεχή ανάπτυξη ως μία «άνευ αξιών» τεχνική λύση στα προβλήματα του αστικού τοπίου, επικαλούμενες το «κοινό συμφέρον» (Hall και Hubbard 1996: 156). Όμως πρόκειται για μία επενδυτική πολιτική, η οποία καθορίζει τα όρια των μεθόδων της κυριαρχίας (Savage, Warde και Ward 2003: 182). Συνεπώς, όχι μόνο δεν στερούνται αξιών, αλλά, αντίθετα, αυτές οι νέες μορφές διακυβέρνησης εξυπηρετούν την εκδήλωση και την ενίσχυση καινούργιων και περισσότερο εδραιωμένων σχέσεων εξουσίας. Για να καλλιεργηθούν αυτές οι σχέσεις εξουσίας, οι πόλεις επιχειρούν να «σφυρηλατήσουν μία ξεχωριστή εικόνα... να δημιουργήσουν μία ατμόσφαιρα χώρου και παράδοσης που θα δράσει ως δέλεαρ τόσο για το κεφάλαιο όσο και για τους ανθρώπους «δεξιών αντιλήψεων» (Harvey 1990: 295). Το μάρκετινγκ του χώρου έχει συνεπώς εντείνει τις διαδικασίες που συνδέονται στενά με την προώθηση των επενδύσεων και οι οποίες παρέχουν τις βάσεις για μια θετική ανάπλαση, διαμέσου της πώλησης των οικονομικών (σε επίπεδο υποδομών και εργατικού δυναμικού) προνομίων μίας περιοχής, της πώλησης προϊόντων πολιτισμού, τουριστικών αξιοθέατων, ευρύτερα της ποιότητας ζωής (συμπεριλαμβανομένης της μείωσης της εγκληματικότητας και της διάδοσης της ασφάλειας), καθώς και εγκαταστάσεων κατανάλωσης και αναψυχής. Και ενώ επιχειρείται να γίνει η πόλη πιο ελκυστική σε πιθανούς επενδυτές, ταυτόχρονα αυτός ο χειρισμός της εικόνας έχει παίξει «σημαντικό ρόλο στη λογική του 'κοινωνικού ελέγχου', πείθοντας την τοπική κοινωνία για τις αγαθές προθέσεις των επιχειρηματικών σχεδίων», όπως επίσης και στην εξασφάλιση ενός πλαισίου για τη δημιουργία και τη διατήρηση των συμπράξεων (Hall και Hubbard 1996: 162). Ουσιαστικά, το πρόβλημα της διαχείρισης του χώρου (η επιλογή ελκυστικών εικόνων και η διάχυση πληροφοριών σχετικά το με τον χώρο) γίνεται την ίδια στιγμή ένα με το πρόβλημα της εφαρμογής και της διατήρησης της τάξης μέσα στην πόλη.

Σχετικά με την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μίας πόλης, οι επιχειρηματίες του χώρου -οι οποίοι συχνά παρουσιάζονται από τα επαρχιακά ΜΜΕ σαν τοπικοί ήρωες (Lowe 1993)- έχουν συμβάλει σε μακροπρόθεσμες αλλαγές στον τρόπο (τοπικής) διακυβέρνησης, κυρίως στο επίπεδο της παραγκώνισης των πολιτικών που αφορούν στην κοινωνική πρόνοια, προς όφελος της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης. Η διαδικασία της εμπορευματοποίησης των πόλεων έχει επιβάλει μια σειρά από «νέους καθοριστικούς φορείς» (Coleman και Sim 2000), αποτελούμενους από εμπορικές επιχειρήσεις, την αστυνομία, τα τοπικά ΜΜΕ, επενδυτικά κεφάλαια, τουριστικές υπηρεσίες και πολιτιστικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι οποίοι έχουν επιδιώξει να «σβήσουν» τις αόριστες ή αρνητικές εικόνες που είχαν προηγουμένως σχηματιστεί στο αγοραστικό κοινό της πόλης. Αυτοί οι φορείς και οι υπηρεσίες, επιφορτισμένες με την τάξη της πόλης, επιχειρούν να χτίσουν «μια ηγεμονία του οράματος» (Zukin 1996: 223) διαμέσου αυτού του αναδιαρθρωμένου κρατικού σχηματισμού, όχι μόνο για να διευκολύνουν τη «εισροή του κεφαλαίου μέσα στο περιβάλλον της ανάπλασης». Βοηθούν, επίσης, στην «παραγωγή, τον έλεγχο και την παρακολούθηση των κοινωνικών και φυσικών χώρων», έτσι ώστε να δημιουργηθεί η εικόνα «μίας συνεκτικής αστικής τάξης, σχετικά απαλλαγμένης από καταστάσεις κρίσεων» (Swyngedouw 1996: 1504). Θεωρητικά, η κυριαρχία αυτών των ισχυρών καθοριστικών φορέων και του ρόλου τους, μέσα σε ένα νεοφιλελεύθερο κράτος, μπορεί να γίνει αντιληπτή ως «κατασκευαστική, οργανωτική, διαρκώς πειθαναγκαστική και όχι απλά δημαγωγική» (Gramsci 1971: 10). Οι διανοούμενοι αυτού του είδους, για τον Gramsci, θέτουν στις κοινωνικές ομάδες ένα βαθμό ομοιογένειας και επίγνωσης της λειτουργίας τους. Για παράδειγμα, δημιουργείται κλίμα εμπιστοσύνης στους επενδυτές σχετικά με τις επιχειρήσεις, στους πελάτες σχετικά με συγκεκριμένα προϊόντα, και συναρθρώνεται μια νέα νομιμότητα και ένα νέο πολιτιστικό πλάνο (Gramsci 1971: 5). Ως συμμετοχοί στη δημιουργία ενός ομογενοποιημένου κοινωνικού σχηματισμού -ο οποίος είναι συχνά από μόνος του αντιφατικός και ασύμφωνος- οι νέοι βασικοί καθοριστικοί φορείς μπορούν θεωρηθούν ως αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής πολιτικής αντιπαράθεσης, με σκοπό να σφυρηλατηθεί ένα ηγεμονικό σχέδιο (Jessop 1990: 260) ανάμεσα στις θεσμικές συνιστώσες ενός νεοφιλελεύθερου κρατικού σχηματισμού. Η δημιουργία μίας υπεύθυνης οικονομικής, πολιτικής, πνευματικής και ηθικοπλαστικής ηγεσίας μέσα στον αναδιαρθρωμένο κρατικό σχηματισμό μπορεί να είναι δυνατή στο βαθμό που μπορεί εδραιωθεί ένα «αντιπροσωπευτικό καθεστώς» (Jessop 1990: 345).

Ένα επακόλουθο αυτών των εξελίξεων υπήρξε η συγκέντρωση των δημόσιων αποθεμάτων, του κρατικού κεφαλαίου και του κοινωνικο-πολιτιστικού κεφαλαίου στα χέρια ενός μικρού, τοπικά ισχυρού και πολιτικά εμβολιασμένου δικτύου, το οποίο έχει διαμορφώσει τη δομή του αστικού τοπίου στα δικά του μέτρα. Ο Swyngeouw (1996: 1503) πρότεινε ότι αυτός ο σχηματισμός του κράτους έχει «μία σαφέστατα αντιδημοκρατική και διπλά απολυταρχική υπόσταση, τόσο σε υπερεθνικό όσο και σε τοπικό (αστικό/περιφερειακό) επίπεδο», από τη στιγμή που παρακάμπτει τον τοπικό δημοκρατικό έλεγχο. Το «δημοκρατικό έλλειμμα» που υπάρχει σε πολλές δραστηριότητες σύμπραξης μπορεί να εδραιώσει ένα νέο απολυταρχικό κρατικό σχηματισμό στη θέση του, «ως οργανωτή νέων μορφών επενδύσεων, ρύθμισης της αγοράς, νέων δομών ελέγχου και αστυνόμευσης και ως αποδιοργανωτή των παλαιών δομών κοινωνικής πρόνοιας και κοινωνικής συγκρότησης» (Savage, Warde και Ward 2003: 197). Συνεπώς, έχει προταθεί ότι το έργο των συμπράξεων με κατεύθυνση την τοπική οικονομική ανάπτυξη έχει εντείνει μία διαδικασία εμπορευματοποίησης του αστικού τοπίου, μαζί με την πολιτικο-ηθικολογική του αναδιατύπωση, ηγεμονικά ερμηνευμένη μέσω ομιλιών που αναφέρονται στο νόημα του χώρου και της αστικής ταυτότητας.

Ανακεφαλαιώνοντας, ένας νεοφιλελεύθερος κρατικός σχηματισμός μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα σύνολο θεσμών, οι οποίοι εκφράζουν μία μετάπτωση προς την κυριαρχία του ιδιωτικού τομέα σε επίπεδο λήψης αποφάσεων, σχετικής θωράκισης από τον δημόσιο έλεγχο, ελαχιστοποίησης της εξάρτησης από εκλογικές διαδικασίες, και οι οποίοι ενδιαφέρονται κυρίως για τη δημιουργία μίας βάσης νομιμοποίησης για τις δραστηριότητές τους μέσω της κοινωνικής συναίνεσης παρά της συμμετοχής. Επιπλέον, σε σχέση με το τελευταίο σημείο, αυτός ο κρατικός σχηματισμός έχει προάγει ένα πλήθος τεχνικών λύσεων για την αντιμετώπιση των εκδηλώσεων αστικής αποσύνθεσης, οι οποίες έχουν βοηθήσει να δομηθούν στρώσεις εμπειρογνωμοσύνης, φιλτραρισμένες με μία ιδεολογία α-πολιτικοποίησης.

Νεοφιλελεύθερη Τάξη

Ορισμένοι συγγραφείς έχουν επισημάνει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ασφάλεια, την τάξη και την αστυνόμευση στους χώρους αυτής της νέας πόλης. Σχετικά με το θέμα αυτό, ο Sorkin (1992) προσέφερε μία δυστοπική περιγραφή της «νέας Αμερικάνικης πόλης» και πρότεινε τρία χαρακτηριστικά που διακρίνουν αυτήν την ανερχόμενη πόλη, την οποία είδε ως το «πρότυπο ανάπτυξης των αστικών τοπίων παγκοσμίως» (Sorkin 1992: xv). Το πρώτο χαρακτηριστικό, προερχόμενο από το παγκοσμιοποιημένο κεφάλαιο, τις ηλεκτρονικές τεχνικές παραγωγής και τη μαζική κουλτούρα, είναι η επαναλαμβανόμενη καθολικοποίηση των αστικών χώρων προς το προβλέψιμο και το γνωστό. Δεύτερον, η νέα πόλη μπορεί να χαρακτηριστεί ως ολοένα και περισσότερο ενδιαφερόμενη για ασφάλεια, τόσο τεχνολογικά όσο και φυσικά, καταλήγοντας σε νέους τύπους αστικού διαχωρισμού και διακρίσεων μεταξύ των κατοίκων των πόλεων. Τρίτον, η νέα πόλη έχει προσλάβει τον χαρακτήρα ενός θεματικού πάρκου, όπως ανακλάται στην αρχιτεκτονική και την εικόνα της, και το οποίο ανακλά διαδοχικά «ένα ψευδώς προσαρτώμενο παρελθόν, που υποκαθιστά ένα πιο κρίσιμο και εξεταστέο παρόν» (Sorkin 1992: xiv). Μέσα ακριβώς από αυτές τις εξελίξεις, οι νομοθετικές πρωτοβουλίες γύρω από τον κοινωνικό έλεγχο έχουν παίξει τον ρόλο τους στην προσπάθεια για ομογενοποίηση των αντιλήψεων, των χρήσεων και των εμπειριών πάνω στο χώρο του αστικού κέντρου.

Σκεφτόμενος την ανάπτυξη και τη λογική με την οποία θεμελιώνονται οι χώροι αυτοί, ο Goss (1993) πρότεινε ότι οι συμπράξεις μεταξύ σχεδιαστών, οργανωτών και αναπτυξιακών φορέων έχουν ενεργοποιηθεί για να δημιουργήσουν περιβάλλοντα αμιγούς κατανάλωσης, που έχουν τις ρίζες τους στα εμπορικά κέντρα αλλά και τα οποία είναι ολοένα και πιο σημαντικά

για την αρχιτεκτονική των εξωτερικών χώρων των αστικών κέντρων. Πρότεινε ότι η διαδικασία της ανάπλασης θεμελιώνεται πάνω σε μια πολυσύνθετη λογική ελέγχου:

... οι αναπτυξιακοί φορείς επιδίωξαν να μετριάσουν τη συλλογική ευθύνη σχετικά με την προκλητική κατανάλωση, μέσω του σχεδιασμού -στο περιβάλλον του λιανικού εμπορίου- των μέσων για τη φαντασιακή αποσύνδεση από την πράξη της αγοράς προϊόντων[...]

... οι σχεδιαστές κατασκευάζουν την ψευδαίσθηση ότι κάτι άλλο συμβαίνει πέρα από τις αγορές, διαμεσολαβώντας ταυτόχρονα στις υλιστικές συσχετίσεις της μαζικής κατανάλωσης και μεταμφιέζοντας την ταυτότητα και το ριζώμα του εμπορικού κέντρου στην σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνική τάξη. Το προϊόν καταλήγει να είναι ένας ψευδοχώρος, ο οποίος λειτουργεί μέσω χωρικών στρατηγικών υποκριτικότητας και διπροσωπίας (Goss 1993: 19).

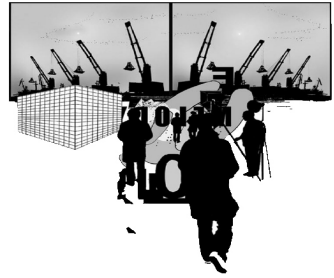
Τέτοιες στρατηγικές, σχεδιασμένες από τους αρχιτέκτονες της νεοφιλελεύθερης πόλης, ενισχύουν ένα συγκεκριμένο σύνολο κοινωνικών συσχετισμών, που έχουν καλλιεργήσει ειδικές πρακτικές κοινωνικού ελέγχου (Parenti 1999; Coleman και Sim 2000). Όπως ακριβώς ο σχεδιασμός των σύγχρονων αστικών κέντρων έχει επιχειρήσει να αποκρύψει το πώς αυτά έχουν ενσωματωθεί στις καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις, παρόμοιες πρακτικές κοινωνικού ελέγχου μπορούν, εν μέρει, να θεωρηθούν ότι κατευθύνονται προς την απόκρυψη ή την άρνηση συγκεκριμένων μορφών ανεπιθύμητων και ανάρμοστων συμπεριφορών και δραστηριοτήτων, που βρίσκονται σε ασυμφωνία με τα νεοφιλελεύθερα αστικά οράματα. Για τον Sibley (1995), ο ερχομός των προβλέψιμων, αποστειρωμένων και ασφαλών αστικών περιοχών είναι αναπόσπαστος με μια διαδικασία «οικοδόμησης απαγορεύσεων», βασισμένης σε ατομικές και θεσμικές αντιλήψεις απέχθειας και εχθρικότητας απέναντι στη διαφορετικότητα. Εκφραζόμενες μέσα στο υπαρκτό αστικό τοπίο, τέτοιες διαχωριστικές απαγορεύσεις αποτελούν εν μέρει ηθικολογικούς περιορισμούς (Sibley 1995: 39-43), που στηρίζονται πάνω στον «φόβο του άλλου (του διαφορετικού)» και θεμελιώνονται πάνω σε ταξικούς, έμφυλους, εθνικούς, σεξουαλικούς, ηλικιακούς και αναπηρικούς διαχωρισμούς. Η ανάγκη εξαγνισμού και κυριαρχίας πάνω στον χώρο μπορεί να αποτελεί ένα σχετικά απαρατήρητο χαρακτηριστικό μέσα «στους χωρικούς διαχωρισμούς της ανάπτυξης του

αστικού κέντρου» (Sibley 1995: xiv). Ωστόσο, «φαίνεται ότι τα όρια ανάμεσα στο καταναλωτικό και το μη καταναλωτικό κοινό ισχυροποιούνται, με το μη καταναλωτικό κοινό να θεωρείται ως μία μορφή αποκλίνουσας συμπεριφοράς (Sibley 1995: xii). Η διαδικασία της εκ νέου ηθικοποίησης στα αστικά κέντρα συμπίπτει με μία διαδικασία η οποία θέτει την αξία της περιουσίας πάνω από την αξία των ανθρώπων.

Γενικώς, αυτές τις διασυνδέσεις μεταξύ της διαχείρισης των κοινωνικών σχέσεων στις πόλεις, του κοινωνικού ελέγχου και της τάξης έχουν τελεσθεί από γεωγράφους αστικών τοπίων και όχι από εγκληματολόγους. Φτιάχνοντας τις διασυνδέσεις αυτές, αναδύθηκε ένα εύρος ζητημάτων σχετικά με την επαναλειτουργία των περιορισμών μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού χώρου, με μία αναδιάταξη των χρήσεων των χώρων αυτών, καθώς και με την επίταση της ύπαρξης και της ορατότητας των κοινωνικό-οικονομικών ανισοτήτων. Οι στρατηγικές που εφαρμόζονται από το νεοφιλελεύθερο αστικό καθεστώς αυξάνουν την απόκλιση των διαδικασιών ελέγχου ανάμεσα στους δημόσιους και στους ιδιωτικούς τομείς, κάτι που ανοίγει το πεδίο για «την ανάπτυξη σχεδίων πρόληψης της εγκληματικότητας, τα οποία δεν στοχεύουν απαραίτητα στο 'έγκλημα' με τη νομική έννοια της λέξης», και συνεπώς υποκινούν μία διαδικασία που φέρνει «τους ανθρώπους κάτω από ποινικό έλεγχο, από τον οποίο δεν αποδεικνύεται καμία υποψία νομιμότητας» (van Swaaningen 1997: 196). Οι εξελίξεις που παρατίθενται εδώ μπορούν να γίνουν αντιληπτές ως μία συγχώνευση του ελέγχου ή της πρόληψης του εγκλήματος με μία ευρύτερη στρατηγική, η οποία επιδιώκει να διευθύνει ως ένα βαθμό την αντίληψη περί ποιότητας ζωής, που αντανακλάται στην ανάπλαση του χώρου. Σε τοπικό επίπεδο, αυτό έχει συνοδευτεί από μία μετατόπιση προς τη δημόσια τάξη, τη μηδενική ανοχή ή την αστυνόμευση της ποιότητας της ζωής, η οποία στοχεύει σε ομάδες που θεωρούνται ότι εξευτελίζουν την αστική αισθητική και περιπλέκουν τα πράγματα όσον αφορά στην τήρηση του νόμου.

Η στοχοποίηση των αστέγων, των μεθυσμένων και των βανδάλων συνεχίζει να υποδαυλίζει μία εκτεταμένη ανεκτικότητα απέναντι στις ανισότητες και τη φτώχεια. Η αντίληψη της ποιότητας ζωής έχει διαμορφώσει μία λογική ακολουθία στη συζήτηση για την αστική αναγέννηση και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, και ενσωματώνει αναφορές για εστίες τοπικού εγκλήματος αλλά και πολιτικές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της

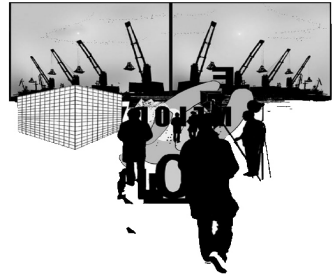
αρνητικής φήμης και ταυτότητας (σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο) που παρατηρείται ότι δημιουργούν συγκεκριμένοι χώροι. Οι συμπράξεις ανάμεσα σε τοπικές επιχειρήσεις, αστυνομία, τοπική αρχή, αναπτυξιακούς φορείς και τοπικά ΜΜΕ κατευθύνονται όλο και περισσότερο προς τη διαχείριση των τοπικών προβλημάτων και των απειλών που θεωρούνται ότι αποσταθεροποιούν την τοπική αναπτυξιακή στρατηγική (Coleman και Sim 2000). Αυτές οι υπηρεσίες μαζεύουν και ανταλλάσσουν πληροφορίες που θα χρησιμοποιηθούν για τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων. Αυτή η αναγνώριση της περίοπτης θέσης του εγκλήματος στα πλαίσια των τοπικών μηχανών ανάπτυξης και η σημασία του στην ανταγωνιστική επανατοποθέτηση των πόλεων παγκοσμίως έχει εκφραστεί στο Ηνωμένο Βασίλειο μέσω κεντρικών κυβερνητικών ενεργειών, όπως ο Νόμος περί Εγκλήματος και Διασάλευσης της Τάξης (1998). Όπως θα το έχετε και η λογική του Τρίτου Δρόμου, ο Νόμος στοχεύει στη δημιουργία μίας συνεργαζόμενης κυβέρνησης. Με άλλα λόγια, η επισημοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων που συζητήθηκαν στο άρθρο αυτό, μέσω του κεντρικού κράτους, παίρνει σάρκα και οστά, κάτω από μία νεοφιλελεύθερη ιδεολογία εμπορευματοποίησης σε τοπικό επίπεδο. Αυτό έχει εντείνει μία διαδικασία που έχει ανασχηματίσει λεπτομερώς την κοινωνική πολιτική προς τη διατήρηση του οικονομικού ανταγωνισμού και την καταπολέμηση του εγκλήματος και της διασάλευσης της τάξης. Οι διευθύνοντες και οι εισηγητές της παρακολούθησης μέσω καμερών, διαμορφώνοντας τον ιδεολογικό τρόπο με τον οποίο αντιπροσωπεύεται και χρησιμοποιείται η τεχνολογία, έχουν ενισχύσει επιπλέον το δεσμό μεταξύ του «εν τάξει» αστικού χώρου και της αναγέννησης του αστικού τοπίου. Οι προσπάθειες πειραματισμού του νεοφιλελεύθερου καθεστώτος και συντονισμού των παραγόντων και των υπηρεσιών έχουν βρεθεί στο επίκεντρο της πολιτικής του Τρίτου Δρόμου, ένας κεντρικός στόχος του οποίου είναι η παλινόρθωση του κυριαρχικού ή του κρατικού ελέγχου πάνω στους κοινωνικά αποκλεισμένους, σε ομάδες που είναι δύσκολο να προσεγγίσει ή, όπως συνηθίζαμε να λέμε, στους φτωχούς. Όπως θα εξετασθεί στην επόμενη παράγραφο, ο νεοφιλελεύθερος κοινωνικός έλεγχος έχει μία λογική που εδράζεται στους ανερχόμενους κοινωνικούς συσχετισμούς και στα υπαγορευμένα οράματα για σύγχρονες πόλεις.

Επιτήρηση μέσω καμερών στο Ηνωμένο Βασίλειο: Αναπτύσσοντας ένα Νεοφιλελεύθερο Αστικό Ρεβανσισμό

Οι πρώτοι ρεβανσιστές στα τέλη του 19ου Αιώνα στο Παρίσι επεδίωξαν να επανακτήσουν τους δρόμους από τον παρατηρούμενο αθεϊσμό των σοσιαλιστικών ιδεών και πρακτικών, με καταναγκαστικά και ηθικολογικά μέσα. Επί του παρόντος, ενεργοποιείται μία ιδέα «προνομιακής εκδίκησης» κατ' εντολή ενός νεοφιλελεύθερου οράματος αστικής ιερότητας. Για τη διασφάλισή τους, αυτές οι μορφές του κοινωνικού ελέγχου έχουν μία λογική που υποστηρίζεται από μία εμφανή μοχθηρία με στόχο τους οικονομικά περιθωριοποιημένους ως μια ομάδα υψηλού κινδύνου, η οποία φαίνεται «ανίκανη να διδαχθεί τα μαθήματα που προσδοκά ο νεοφιλελευθερισμός από τους υποτελείς του» (Pratt 1997: 181). Με άλλα λόγια, η νεοφιλελεύθερη διάλεκτος έχει απαλλάξει από τις ευθύνες του ένα κομμάτι του πληθυσμού, ως προπομπό της εγκληματοποίησής του και/ή του αποκλεισμού του από τους δημόσιους χώρους. Νέες κοινωνικές θεματικές συνεχίζουν να καλλιεργούνται γύρω από τους άστεγους, τους άνεργους, επιλεγμένες ριζοσπαστικοποιημένες μειονότητες και από όσους βρίσκονται στα όρια της «ευπρεπούς» οικονομικής κατάστασης, καθώς στοχοποιούνται και παθολογικοποιούνται ως ασυμβίβαστοι φτωχοδιάβολοι μέσα στο νεοφιλελεύθερο τοπίο: βρώμικοι, μερικές φορές αξιοθρήνητοι παραβάτες, οι οποίοι παρανόμως ζουν σε μία αποστειρωμένη αστική αισθητική. Οι πιο πρόσφατες εξελίξεις γύρω από τις πρακτικές αστυνόμευσης και κοινωνικού ελέγχου στο πεδίο αυτό, παραθέτουν τα μέσα και τα όρια της νεοφιλελεύθερης αστικοποίησης και υποδεικνύουν μία κίνηση για την αρμονική συνεργασία (τόσο ιδεολογικά όσο και πρακτικά) μεταξύ των δημόσιων και των ιδιωτικών υπηρεσιών διατήρησης της τάξης. Είναι η υπόσχεση για ευημερία και η διεθνής αναγνώριση οι οποίες υποστυλώνουν τις στρατηγικές της ανάπλασης του αστικού πεδίου, που παρέχουν τον καταλύτη για δράσεις και για την κρατική οικοδόμηση.

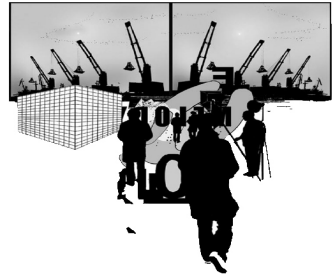
Ο ερχομός των κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης (CCTV) στο Ηνωμένο Βασίλειο διατρέχει αυτόν τον κρατικό σχηματισμό και καταδεικνύει κάποιες από τις κατευθύνσεις του κοινωνικού ελέγχου με τις οποίες καταπιάνεται το παρόν άρθρο. Παρόλο που τα CCTV μπορούν να ειπωθούν απλά σαν μία τεχνολογία για την πρόληψη του εγκλήματος (Tilley 1998), στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα όχημα για την πραγμάτωση ενός πολύ ηθικοπλαστικού οράματος της τάξης, που συχνά επικοινωνείται με μία επικριτική γλώσσα, η οποία στοχεύει τα λιγότερο ισχυρά μέλη της κοινωνίας. Η επιτήρηση μέσω καμερών δε πρέπει να μελετηθεί απομονωμένα, διότι βρίσκεται στο επίκεντρο, και φτάνει εντός, ενός μεγαλύτερου δικτύου για την ανάπτυξη της αστυνόμευσης στις προηγμένες καπιταλιστικές πόλεις. Αυτό που ακολουθεί, είναι μία συζήτηση της κατάστασης γενικότερα στο Ηνωμένο Βασίλειο και των ανθρώπων της «δεξιάς παράταξης» (Harvey 1990: 295), οι οποίοι κρίνονται κατάλληλοι για να κατοικήσουν ένα νεοφιλελεύθερο τοπίο.

Το CCTV και το Τοπίο της Άρνησης

Η χρήση του CCTV -τουλάχιστον όσον αφορά στα αστικά κέντρα του Ηνωμένου Βασιλείου- συνεχίζει να διευρύνει την ισχύ και τις βλέψεις της νεοφιλελεύθερης ατζέντας. Διευκρινιστικά: το CCTV διευθύνεται εν μέρει από τοπικές επιχειρησιακές συμπράξεις, εμπορικά επιμελητήρια, και υβριδικούς οργανισμούς χρηματοδοτούμενους από ένα συνδυασμό τοπικού κεφαλαίου και δημόσιων πόρων. Αυτές οι επιχειρηματικές ρίζες της παρακολούθησης μέσω καμερών δίνουν μια εικόνα για τις χρήσεις του CCTV ως εργαλείου επιβολής της τάξης. Στο πλαίσιο των νεοφιλελεύθερων στρατηγικών για την τάξη, το CCTV αποτελεί επίκεντρο μιας στρατηγικής της άρνησης μέσα στον αστικό σχηματισμό. Η ρητορεία «του πισωγυρίσματος του κράτους» -ένα χαρακτηριστικό της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας κατά τη δεκαετία του 1980- έχει δώσει τη θέση της σε μία εποχή «εξάπλωσης του νεοφιλελευθερισμού» (Peck και Tickell 2002: 389) η οποία, μέσω της εντεινόμενης κοινωνικής επιτήρησης και του κρατικού αυταρχισμού, επιχειρεί να συγκαλύψει τις επιζήμιες κοινωνικές συνέπειες των πλέον καταστρεπτικών στιγμών του νεοφιλελευθερισμού. Η παρακολούθηση μέσω καμερών διαχειρίζεται εξίσου τόσο την εξιδανικευμένη έννοια της τάξης μέσα στην πόλη, όσο και τις δυσαρέσκειες που προκαλεί. Αυτό σημαίνει ότι μία σειρά κοινωνικών προβλημάτων που εμφανίζονται μέσα στην πόλη, όπως η κοινωνική διαμαρτυρία, η ύπαρξη αστέγων, οι παράνομες συναλλαγές στους δρόμους και οι μικροπαραβάσεις των τοπικών νόμων -μέσα από το μάτι μίας κάμερας δρόμου- αποκόπτονται από οποιοδήποτε ουσιαστικό κοινωνικό περιεχόμενο και, αντί αυτού, ορίζονται μέσα από την ορολογία του εγκλήματος και της διασάλευσης της τάξης. Αυτό που πρέπει να αποτελέσει κοινή παραδοχή είναι ότι οι κάμερες εστιάζουν υπερβολικά στους δρόμους, ή ακριβέστερα στους ανθρώπους που βρίσκονται στους δρόμους, και συνεπώς ενισχύουν τους ηγεμονικούς ορισμούς

του κινδύνου, του εγκλήματος και της βλάβης ως απορρέοντα στοιχεία αποκλειστικά και μόνο από ανίσχυρους και αποξενωμένους ανθρώπους. Κάθε ανεύθυνη πράξη και κοινωνική βλάβη που αναπαράγεται από τους ενορχηστρωτές των νεοφιλελεύθερων στρατηγικών και άλλων συνεργαζόμενων φορέων είναι, συνεπώς, επιπλέον κεντρισμένες από την επιλεκτική χρήση των συστημάτων των καμερών που έχουν εγκαθιδρύσει. Αυτά τα δύο σημεία αναφορικά με το τοπίο της άρνησης έχουν ιδιαίτερη σημασία αν τεθούν σε αντιπαράβολή με το γεγονός ότι το υλικό από τις κάμερες των δρόμων αποτελεί συχνά το υλικό των ψυχαγωγικών σόου με κλέφτες και αστυνόμους, ενισχύοντας κάποιες αντιλήψεις στην κοινή γνώμη σχετικά με το έγκλημα, το νόμο και την κοινωνική ομαλότητα (και αναταραχή). Καθώς οι κάμερες παρακολούθησης εποπτεύουν συνεχώς τις παραβατικές ενέργειες στους δρόμους της νεοφιλελεύθερης πόλης (χωρίς να αποτελούν στο σύνολό τους αυστηρές νομικές παραβάσεις), ενισχύουν επίσης τους ηθικούς κώδικες, την αδιαλλαξία, και τις κανονιστικές επιταγές των δημιουργών τους.

Η Άρνηση της Πολιτικής

Η επιτήρηση του νεοφιλελεύθερου χώρου αντανακλά την έλλειψη ανεκτικότητας στην πολιτική, η οποία σχετίζεται με μία προσπάθεια άρνησης της ελεύθερης πολιτικής έκφρασης από το τοπικό σώμα των πολιτών, ειδικότερα εάν αυτή στέκεται επικριτικά απέναντι στην ίδια την νεοφιλελεύθερη ατζέντα. Η στρατηγική της αποπολιτικοποίησης του χώρου εκφράζει τα ιδεολογικά θεμέλια των συμπράξεων. Από τους Συνεταιρισμούς Αστικής Ανάπτυξης κατά την περίοδο της Θάτσερ και την εξάπλωση των BIDS στα χρόνια των Ρέιγκαν/Μπους, έως τον Τρίτο Δρόμο των διαδόχων τους Κλίντον/Μπλερ, οι συμπράξεις έχουν φορέσει το προσωπίο των τεχνικών και ουδέτερων παικτών στο σκηνικό του αστικού τοπίου· παρακάμπτοντας τη γραφειοκρατία (δηλ. παλαιότερες και ξεπερασμένες δημοκρατικές φόρμες λήψης αποφάσεων) και τηρώντας τις υποσχέσεις τους (με τις υποσχέσεις τους να αποτελούν συνήθως ανακαινισμένους χώρους και αρχιτεκτονικές κινήσεις που τραβούν τη δημοσιότητα).

Η αντίληψη των χώρων αυτών ως τακτοποιημένων, καθαρών και ασφαλών είναι ζωτικής σημασίας για την είσπραξη του κέρδους. Αυτοί οι στρατηγικοί χώροι περιστέλλουν και αστυνομεύουν αυστηρά τις διαδηλώσεις, το μοίρασμα προκηρύξεων και τις περιφρουρήσεις απεργιών, οι οποίες απειλούν την αριστοτεχνικά φτιαγμένη καρναβαλική ατμόσφαιρα του λιανικού εμπορίου. Η έννοια του δημόσιου χώρου ως μία αρένα για τη δημόσια συζήτηση σχετικά με τα δικαιώματα και τις δικαιοδοσίες διαβρώνεται σε αυτήν την μεταδικαιική πόλη (Mitchell 2001). Εάν, κατ' αρχήν, η αισθητική υπερκαλύψει τις δημοκρατικές απόψεις, τότε η αρχή αυτή θα έχει προωθηθεί μόνο στο Λίβερπουλ, όπου τον Ιούνιο του 2003, ενισχύθηκε η αξίωση της πόλης πως είναι η πιο φιλική στις επιχειρήσεις σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς επιλέχθηκε ως η Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύ-

ουσα για το 2008. Μέσα σε λίγες ώρες από την ανακοίνωση αυτή, οι τιμές των ακινήτων στο κέντρο της πόλης αυξήθηκαν κατά 20% περίπου και τα τοπικά ΜΜΕ προανήγγειλαν τον ερχομό μίας «Πόλης Ραγδαίας Ανάπτυξης», με αυξημένο τουρισμό, επενδύσεις υψηλής τεχνολογίας και εργολαβίες κατασκευής ακινήτων (Liverpool Echo 2003b). Μετά από αυτά τα νέα, ο αρχηγός της αστυνομίας υποσχέθηκε έναν πολιτισμό ασφάλειας και διασάλπισε «τα επακόλουθα που θα έχει για το αστυνομικό σώμα η ανάληψη της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας» με την έξτρα χρηματοδότηση της αστυνομίας (Merseymart (2003) Safety row for culture year, 19 June). Ενώ η τοπική ελίτ συνέχαιρε τον εαυτό της, η αστυνομία υποστήριζε το δημοτικό συμβούλιο και την κύρωση ενός νόμου για την καταστολή ενός κομματιού της τοπικής κοινωνίας και των αυθόρμητων διαμαρτυριών στους δρόμους. Συγκεκριμένα, αυτό συνέβη ως απάντηση στις πορείες και στις διαμαρτυρίες που κατέκριναν τον τρόπο με τον οποίο διεξαγόταν η ανάπλαση της πόλης. Ο νόμος αναφέρει ότι «δεν επιτρέπεται σε κανένα άτομο να κυκλοφορεί σε οποιοδήποτε δρόμο ή δημόσιο χώρο με σκοπό την πώληση ή τη διαφήμιση οποιουδήποτε άρθρου, ή την πλανόδια απόκτηση πελατείας για μία επιχείρηση διαλαλώντας ή παρενοχλώντας, με αποτέλεσμα την ενόχληση ή την παρεμπόδιση των περαστικών». Η ευρύτητα του νόμου σημαίνει ότι μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να βάλει κατά μίας σειράς παρατηρούμενων φασαριών που σχετίζονται με τον δευτερογενή τομέα της οικονομίας της πόλης και που, για τους νέους βασικούς καθοριστικούς φορείς, δίνουν στην πόλη την εικόνα μίας «οικονομίας φτηνών υπόγειων καταστημάτων». Αποτελεί προσβολή για τον κόσμο η πώληση ή η πλανόδια διαφήμιση των επιχειρήσεων στους δρόμους ή σε άλλους δημόσιους χώρους, συμπεριλαμβανομένων των πλανόδιων πωλητών λουλουδιών που πουλάνε τα εμπορεύματά τους στα εστιατόρια και στα μπαρ. Ο νέος νόμος απαγορεύει επίσης σε άτομα να ζητούν χρήματα από τα διερχόμενα αυτοκίνητα και απαγορεύει στα φιλανθρωπικά ιδρύματα να σταματάνε τους ανθρώπους στους δρόμους. Αυτό έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς το Λίβερπουλ είναι μία από τις φτωχότερες περιοχές στην Ευρωπαϊκή Ένωση και διαθέτει ένα εμφανές και αρκετά μεγάλο κομμάτι πληθυσμού το οποίο συνδέεται με τον δευτερογενή τομέα της οικονομίας της πόλης, για πάνω από δύο αιώνες (Brogden 1982). Ο νόμος απαγορεύει επίσης το μοίρασμα εντύπων, την πώληση λαχείων στους δρόμους, την πώληση κίτρινων φυλλαδίων και των φυλλαδίων που τοποθετούνται κάτω από τους υαλοκαθαριστήρες των παρκαρισμένων αυτοκινήτων. Το Δημοτικό Συμβούλιο του Λίβερπουλ όρισε μία ομάδα 14 αστυφυλάκων για την επιβολή του νόμου σε όλη την πόλη. Διασυνδεδεμένοι μέσω ασύρματου με

το σύστημα καμερών, οι αστυφύλακες αυτοί κοστίζουν 700.000 λίρες Αγγλίας ετησίως και χρησιμοποιούνται ευρέως για να επιλαμβάνονται αντικοινωνικών συμπεριφορών, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τον έλεγχο της κίνησης και την εξακρίβωση των στοιχείων των άστεγων ανθρώπων και όσων πουλάνε το περιοδικό των αστέγων, το Big Issue.

Η Άρνηση του Πολιτισμού

Η αριστοτεχνική ατμόσφαιρα της νεοφιλελεύθερης πόλης εμπεριέχει μία διαδικασία στιγματισμού που συνδέεται άρρηκτα με την επικράτηση των στρατηγικών της αγοράς. Η στρατηγική του «ελεγχόμενου αυθορμητισμού» αναζητά την πραγμάτωση της εξιδανικευμένης μεσοαστικής εικόνας των τακτοποιημένων δρόμων της πόλης του 19ου αιώνα, και στοχεύει σε μία ηγεμονία της αισθητικής αναφορικά με το ποιος και τι επιτρέπεται και δεν επιτρέπεται να θεάται. Αυτή η εκ νέου σύλληψη του εξιδανικευμένου παρελθόντος και του παρόντος επιχειρείται μέσω της διοργάνωσης επισήμως χρηματοδοτούμενων και υπαγορευμένων πολιτιστικών εκδηλώσεων και street art (τέχνη του δρόμου) που κρίνονται «φιλικές ως προς την εικόνα». Το γνωστό φεστιβάλ τέχνης του Λίβερπουλ -το Biennial- φιλοξένησε το έργο ενός ντόπιου φωτογράφου του οποίου η έκθεση είχε τίτλο «Wish You Were Here». Η έκθεση περιλάμβανε εναλλακτικές ταχυδρομικές κάρτες που απεικόνιζαν τοπία από το σύγχρονο Λίβερπουλ – εγκαταλελειμμένες αποβιομηχανοποιημένες εκτάσεις και υποβαθμισμένους οικισμούς. Στη θέα των εικόνων ενός «διαφορετικού» Λίβερπουλ, αντιτιθέμενου στο νεοφιλελεύθερο όραμα, οι επιχειρηματίες της πόλης ξεκίνησαν μία δημόσια συζήτηση μέσω του τοπικού τύπου, για το κατά πόσο δικαιολογημένο είναι το έργο, καθώς ήταν μετά βεβαιότητας σε αντίθεση με τις προσπάθειες που εκείνοι κατέβαλαν με τη σειρά τους για να αντιστρέψουν τις αρνητικές εικόνες της πόλης. Είναι η εικόνα και ο έλεγχός της που είναι υψίστης σημασίας για τους ίδιους αυτούς ανθρώπους και τους φορείς που έφεραν στην πόλη το σύστημα CCTV. Οι κάμερες στις πόλεις του Ηνωμένου Βασιλείου αποτελούν εργαλείο για την πολιτική της εικόνας -βοηθώντας στην ενίσχυση του τι μπορεί και τι όχι να παρατηρείται στους δρόμους, και συνεπώς βοηθώντας τη στρατηγική ισορροπία ανάμεσα στην αισθητική και τη λειτουργικότητα. Για παράδειγμα, κάθε αντίληψη της πόλης σαν έναν τόπο αυθόρμητης διασκέδασης για τους νέους ανθρώπους περιστέλλεται, καθώς οι «σκειτάδες» μπορεί να τιμωρηθούν με πρόστιμο μέχρι και 200 λιρών, εάν παραβιάσουν την δια νόμου απαγόρευση του skating, η οποία

εγκρίθηκε από τους δημοτικούς συμβούλους τον Ιούλιο του 2002. Το δημοτικό συμβούλιο του Λίβερπουλ ισχυρίστηκε ότι το skateboarding πρέπει να αποτελέσει αδίκημα καθώς προσδίδει μία άσχημη εικόνα στην πόλη -απωθώντας τους τουρίστες και θέτοντας σε κίνδυνο τους πεζούς, όπως επίσης και προκαλώντας ζημιές σε αγάλματα και σε μνημεία.

Η εισαγωγή των καμερών αρχίζει επίσης να επηρεάζει και το είδος του ρουχισμού που μπορεί να φοριέται σύμφωνα με τον νόμο στα αστικά κέντρα, και ειδικότερα από τη νεολαία. Στις πόλεις των επαρχιών του Essex, του Hampshire, του Cornwall και του Devon, η αστυνομία και οι ιδιωτικοί φύλακες επιβάλλουν μία πολιτική που έχει απαγορεύσει το ντύσιμο με ρούχα που έχουν κουκούλες, καπέλα του baseball και καπέλα διάφορων ειδών (φαίνεται ότι οι ομπρέλες εξακολουθούν να αποτελούν μία επιλογή). Οι κάμερες δεν μπορούν να αναγνωρίζουν τους ανθρώπους εάν αυτοί φορούν καλύμματα στο κεφάλι. Με αυτά τα δεδομένα, κυρίως νέοι άνθρωποι σταματιούνται και τους υποδεικνύεται να αφαιρέσουν το κάλυμμα του κεφαλιού εάν επιθυμούν να παραμείνουν στο κέντρο της πόλης. Όπως δήλωσε μίας επιχειρηματίας «είναι μία καταπληκτική ιδέα [αλλά] κάποια παιδιά νευριάζουν όταν τους ζητάμε να αφαιρέσουν τα καλύμματα των κεφαλιών τους. Εφόσον όμως αυτό βοηθάει στην καταπολέμηση του εγκλήματος δεν αποτελεί διάκριση προς τη νεολαία». Παρόμοια μέτρα είναι πιθανόν να υιοθετηθούν και αλλού, και θεσπίζονται για να ποινικοποιήσουν μία γενιά και να ενισχύσουν την εικόνα μίας επικίνδυνης νεολαίας στην κοινή γνώμη.

Η Άρνηση της Ανισότητας

Η δημιουργία και η επιτήρηση των νεοφιλελεύθερων χώρων επιδιώκουν να αρνηθούν την πραγματώση της ανισότητας. Με τη χρήση των καμερών παρακολούθησης (όπως έγινε και με την εμφάνιση της αστυνομίας πόλεων τον 19ο αιώνα) ήρθε και η μεγαλύτερη δυνατότητα εντοπισμού και απομάκρυνσης των ανεπιθύμητων, όπως και η δυναμικότερη ενίσχυση των κανονισμών που επιβάλλουν απαγορεύσεις μέσα στην πόλη καθώς και στα καταστήματα λιανικού εμπορίου. Οι κανονισμοί εφαρμόζονται από ιδιωτικές εταιρίες security και από την αστυνομία με σκοπό να κρατήσουν τα γνωστά, δυναμικά και αντικοινωνικά στοιχεία έξω από το κέντρο της πόλης. Επιπλέον, όσοι γίνονται αντιληπτοί ως «μη καταναλωτές» παρακολουθούνται δυσανάλογα από τους διαχειριστές των καμερών, ειδικότερα εάν είναι νέοι και/ή μαύροι (Norris and Armstrong 1999; Coleman

and Sim 1998). Στο Λίβερπουλ, παρά τις εξεγέρσεις της δεκαετίας του 1980 (οι μεγαλύτερες και αυτές με το μεγαλύτερο κόστος σε ανθρώπινους και οικονομικούς όρους στο Ηνωμένο Βασίλειο) και τις κυβερνητικές απαντήσεις που ακολούθησαν, το κέντρο της πόλης εξακολουθεί να είναι ουσιαστικά απαλλαγμένο από μαύρους. Ο περιορισμός της μετακίνησης και της ποιότητας της ζωής για το ντόπιο μαύρο πληθυσμό έχει οξυνθεί από τα μπλόκα και τις εξακριβώσεις της αστυνομίας, τα οποία είναι δυσανάλογα περισσότερα για τους μαύρους στο Ηνωμένο Βασίλειο, με το Λίβερπουλ να κατέχει τα υψηλότερα ποσοστά μετά το Λονδίνο (Coleman, Sim και Whyte 2002). Η κατασκευή του θεματικού πάρκου της πόλης το μόνο που κάνει είναι να ενισχύει αυτά τα φαινόμενα, με συνέπεια τόσο όσοι κυκλοφορούν στους δρόμους χωρίς να κρατούν τσάντες από καταστήματα, όσο και οι χαμηλού εισοδήματος κατηγορίες εφήβων, ασυνόδετων αντρών και γενικά ατημέλητων αποτελούν τους πιθανότερους στόχους του προσωπικού ασφαλείας, του οποίου η έννοια της υποψίας συγκλίνει γύρω από την αντίληψη της δίχως εμφανούς αιτίας κυκλοφορίας ή στασιμότητας.

Στο Λίβερπουλ, όπως και σε άλλες ανεπτυγμένες καπιταλιστικές πόλεις, το πρόβλημα του πώς να «ενοχοποιήσεις τους άστεγους» έχει απασχολήσει τους τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς. Το ζήτημα των αστέγων και του ότι ήταν ιδιαίτερα ορατοί στους δρόμους της Βρετανίας από τη δεκαετία του 1980 και μέσα στη δεκαετία του 1990 έγινε αντικείμενο ιδιαίτερης «εθνικής» προσοχής από τους σχολιαστές των ΜΜΕ και τους πολιτικούς ιθύνοντες. Η έννοια της κατ' επάγγελμα επαιτείας και της επιθετικής επαιτείας βοήθησε στο να μετακινηθεί ο δημόσιος διάλογος για τους άστεγους στο ιδεολογικά υποκινούμενο πρόβλημα του πώς «να επανακτήσει τους δρόμους ο νομοταγής πολίτης». Η εκστρατεία για την επανάκτηση των δρόμων έχει πάρει διάφορες μορφές. Και στο Λίβερπουλ, η άποψη της εκπαίδευσης των πωλητών του Big Issue (εφημερίδα δρόμου που εκδίδεται εκ μέρους των αστέγων και που πωλείται από αυτούς) στη μη επιθετική επικοινωνία έχει δοκιμασθεί μαζί με την ιδέα ότι θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρεσβευτές της πόλης ή ξεναγοί. Το να βγάζεις τα προς το ζην πουλώνοντας το περιοδικό των αστέγων δε φαίνεται να αποτελεί μία υπεύθυνη δραστηριότητα και βρίσκεται σε αντίθεση με την επικρατούσα αστική αισθητική. Είναι η στοχοποίηση των επαιτών, οι οποίοι ανακατεύονται με τα πλήθη γύρω από τα μπαρ και τα εμπορικά κέντρα, η οποία εμφανίζεται ως μέγιστη πρόκληση. Η «Επιχείρηση Αλλαγή», που ξεκίνησε το 2003 στο Λίβερπουλ, σκόπευε να μειώσει τις αντικοινωνικές συμπεριφορές μεταξύ των επαιτών και να πλήξει «τους ανθρώπους οι οποίοι προσποιούνται ότι δε μπορούν

να μιλήσουν Αγγλικά, χρησιμοποιώντας τα παιδιά τους για να ζητήσουν χρήματα» (Daily Post 2003). Διαφημιστικές αφίσες (με τίτλο: Γεγονός: Κανείς δε χρειάζεται να επαιτεί για ένα κρεβάτι) έχουν την εικόνα κάποιου που υποδύεται τον άστεγο, σκυμμένος σε ένα δρόμο της πόλης, και με το πρόσωπό του να καλύπτεται από ένα χαρτόνι που γράφει, «Help them make the change, keep your change» («Βοηθείστε τους να κάνουν την αλλαγή, κρατείστε τα κέρματά σας»). Αυτή η διαδικασία αποσιώπησης των βιωμάτων των αστέγων αντανακλάται στις διαφημιστικές εκστρατείες, οι οποίες αποθαρρύνουν τον ντόπιο πληθυσμό από το να μιλά και να δίνει τα κέρματά του στους ανθρώπους των δρόμων. Στο Λίβερπουλ, αυτό έχει συνδυαστεί με τη μυστική αστυνόμευση και την στοχευμένη παρακολούθηση που έχουν ως αποτέλεσμα τη σύλληψη, την δικαστική σύσταση ή την κατηγορία άνω των 800 ανθρώπων μέσα στο 2002 για αδικήματα που σχετίζονται με την επαιτεία. Όλοι οι επαίτες πλέον προσάγονται συνεχώς για δακτυλικά αποτυπώματα, τα οποία εισάγονται στο Εθνικό Σύστημα Βάσης Δεδομένων της Αστυνομίας (Daily Post 2003).

Η απομάκρυνση των ενδείξεων της ανισότητας έχει επεκταθεί πάνω σε μία παράδοση που συναντιέται στις περισσότερες Αγγλικές πόλεις κατά τη διάρκεια του Οκτωβρίου και του Νοεμβρίου. Αυτή είναι η Guy Fawkes Night, όπου τα παιδιά εδώ και δύο αιώνες ζητούν νόμιμα από τον κόσμο «μία δεκάρα για τον τύπο (guy)». Κάποια, αν και όχι όλα, από τα χρήματα αυτά μαζεύονται για τα σχολεία και για άλλους φιλανθρωπικούς σκοπούς. Παρόλα αυτά, σε μία προσπάθεια να καταπολεμήσουν τα παιδιά «τα οποία αποτελούν μπελά» και τα οποία θυμίζουν στο αγοραστικό κοινό εικόνες των αλανιών του 19ου αιώνα, το Δημοτικό Συμβούλιο του Λίβερπουλ απαγόρευσε τη συνέχιση αυτής της δραστηριότητας, επικαλούμενο τον Νόμο για την Επαιτεία (1824) και το Νόμο για τα Παιδιά και τα Νεαρά Άτομα (1933) που καθιστά αδίκημα για όποιον έχει την επιμέλεια παιδιού κάτω των 16 ετών να επιτρέπει στο παιδί αυτό να βρίσκεται σε οποιονδήποτε δρόμο με σκοπό την επαιτεία (Daily Post 2002b). Η δυνατότητα των νέων να βρίσκονται στους δρόμους έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση με πολλούς τρόπους. Για παράδειγμα, το 1998, μία πρωτοβουλία χρηματοδοτούμενη από την κυβέρνηση ζήτησε από την αστυνομία του Λίβερπουλ και άλλες υπηρεσίες να σταματούν και να ανακρίνουν μαθητές ύποπτους για σκασι-αρχείο. Το 1999, σταμάτησαν χίλιους μαθητές και το ένα τρίτο από αυτούς «είχε μία καλή δικαιολογία για την απουσία του από τις τάξεις» (Liverpool Echo 2000). Η πιο πρόσφατη πρωτοβουλία, απ' ευθείας από τη Νέα Υόρ-

κη, είναι αυτή που ονομάζεται «yob tank» («δεξαμενή νεαρών ταραξιών»). Αυτή είναι μία κινητή αστυνομική φυλακή που γυρίζει στην πόλη συλλαμβάνοντας αντικοινωνικούς νέους και η οποία είναι πλήρως εξοπλισμένη με εσωτερικό και εξωτερικό CCTV (Liverpool Echo 2003a).

Για κάποιους, τα παραδείγματα που παρατέθηκαν παραπάνω μπορεί να μοιάζουν ασήμαντα, όμως στην πραγματικότητα αποτελούν κομμάτι ενός ευρύτερου σχεδιασμού για την απόκρυψη κάθε εμποδίου στη νεοφιλελεύθερη πρόοδο μέσω της απόδοσης άορατων άνισων συσχετισμών. Η επιτήρηση με κάμερες έχει το δικό της ρόλο στην συγκάλυψη των στόχων της, εκτοπίζοντάς τους, αποκλείοντάς τους και ξανα-παρουσιάζοντας τα κοινωνικά και τα πολιτικά προβλήματα ως εγκληματικά και/ή αποκλίνοντα. Το CCTV διασφαλίζει ένα ολοένα και πιο συστηματοποιημένο σύνολο άνισων δικαιωμάτων όσον αφορά στη χρήση του χώρου και, εκτοπίζοντας την ανισότητα, ενισχύει τη δημιουργία μίας κρυφής πόλης. Ακριβώς όπως οι κύριες οδικές αρτηρίες του κέντρου της πόλης έχουν υποστεί αλλαγές έτσι ώστε να μεταμφιέσουν τις φτωχές συνοικίες για τους επισκέπτες (μαζική δεντροφύτευση σε τεχνητούς λόφους) και μετονομασίες (από Οδός σε Λεωφόρος), έτσι και το CCTV μπορεί να κατανοηθεί ως μία προσπάθεια για να μεταμφιεσθεί -μέσω του αποκλεισμού- η άλλη πλευρά της νεοφιλελεύθερης ανάπλασης του αστικού τοπίου. Είναι σημαντικό ότι η επιβολή μίας νέας κοινωνικής «υγιεινής» και οι -ταξικής προέλευσης- υποδείξεις και τα κριτήρια που την διέπουν δεν είναι ουδέτερα ούτε ως προς το έμφυλο ζήτημα (Coleman και Sim 1998). Μαζί με τον ερχομό των καμερών παρακολούθησης, η προέκταση του απειλητικού και αντικειμενοποιημένου αντρικού βλέμματος συνεχίζει να αποτελεί επαχθές πρόβλημα στο πεδίο του νεοφιλελεύθερου δημόσιου χώρου, που δεν είναι και το μικρότερο όσον αφορά την επικράτηση της σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής βίας. (Koskela 2002).
